

4.23 Kulturskolan magasin

EN TIDNING FRÅN KULTURSKOLERÅDET

"Vi vet att ha en meningsfull
fritid och ett sammanhang
där man känner sig trygg är
viktiga friskfaktorer. Det ska vi
inte underskatta. Det är något
vi kan jobba mer med."

ANNA-KARIN HAGSTRÖM,
PROJEKTLEDARE
I NORRBOTTEN

Psykisk hälsa

Nytt från Kulturskolecentrum

Sök kulturskolebidraget – nya datum!

Den 4 januari öppnar vi nästa ansökningsomgång och du kan söka det fram till den 1 februari.

Ny statistikrapport: Kulturskolan i siffror 2022

Ta del av nya tendenser och resultat i kulturskolans verksamhet. Se vårt webbinarium där Fabian Sjö, statistikansvarig på Kulturskolecentrum, presenterar huvudnyheterna i vår nya rapport. Du kan också ladda ner och läsa rapporten i sin helhet på vår webbsida.

Hur är läget för kulturskolan i din kommun?

Vi tar årligen fram statistik för landets kulturskolor. I vårt statistikverktyg på webben kan du söka fakta om din kommun. Hur många barn når ni och med vilka ämnen? Du kan också jämföra resultaten med andra kommuner och län.

Välkommen på boklansering och samtal

Vi bjuder in till boklansering av forskningsantologin "Pedagogik för kulturskolan", (Monica Lindgren & Johan Söderman, Göteborgs universitet). Antologin vänder sig till dem som vill förstå kulturskolans historia, idé och praktik samt inspireras att forma en institution som tar vara på barns och ungas fria kulturskapande.

19 januari 2024, kl. 13:00-17:00, Kulturhuset, Sergels torg 3, Stockholm.

Välkommen att anmäla dig redan nu: kulturradet.se/kulturskolecentrum/boklansering

Kulturskolecentrum är ett nationellt kunskapscenter som ska bidra till kulturskolans utveckling. Målet är att fler barn och unga ska få kulturundervisning av hög kvalitet.
kulturradet.se/kulturskolecentrum

KULTURRÅDET

Magnus Ekwall

Kulturskolerådets ordförande

”Det sociala sammanhanget och gemenskapen som kulturskolan erbjuder kan vara till stor hjälp för att minska känslor av isolering och ensamhet.”

Accepterad & inkluderad

För de främsta fördelarna med kulturskolan är att den ger unga personer en meningsfull och positiv sysselsättning. Genom att engagera sig i olika konstformer som musik, dans, teater eller bild ges barn och unga en möjlighet att uttrycka sig på ett sätt som kanske annars är svårt för dem. Detta kan vara särskilt viktigt för personer med psykisk ohälsa, eftersom det kan hjälpa dem att bearbeta och hantera sina känslor på ett konstruktivt sätt. Psykisk hälsa är också temat i detta nummer. Kulturskolerådet avslutar nu vårt treåriga projekt där kulturskolornas roll för ungas psykiska hälsa varit i fokus. Stort tack till alla involverade! Ert fina arbete har resulterat i metoder och arbetssätt som många kommer att få glädje av!

Kulturskolan fungerar också som en plats där man kan känna sig accepterad och inkluderad, och där det sociala sammanhanget och gemenskapen som kulturskolan erbjuder kan vara till stor hjälp

för att minska känslor av isolering och ensamhet. Genom att erbjuda en meningsfull och strukturerad fritidsaktivitet kan kulturskolan bidra till att skapa en stabil och trygg miljö för unga personer. Kulturskolan är och ska vara en plats där alla barn och unga har möjlighet att hitta sin plats och sin bästa kulturskola.

Jag känner därför en lättnad över att det statliga kulturskolebidraget nu också blev kvar och planerat att finnas i 3 år framåt. En trygghet som också ger möjlighet för att arbeta vidare med att utveckla våra kulturskolor. Vi i Kulturskolerådet kommer att fortsätta arbeta för och driva opinion kring vår roll och att kulturskolan blir en del av den politiska agendan inför valet 2026...

Det här är sista numret av Kulturskolan Magasin som pappers-tidning. Det är svårt att få resurser och ekonomi att hålla för en tryckt tidning och vi väljer därför att gå vidare med ett utvecklat digitalt nyhetsbrev. ■

I DETTA NUMMER

- 5 **Mötet:** Inger Carlonberg om mentorskap
- 6 Vem är det som bestämmer?
- 10 Arbete för psykisk hälsa i Västerbotten
- 14 Kulturskola och psykisk hälsa: erfarenheter sammanfattas
- 17 Så bildades Kulturskolerådet
- 19 **Landet runt:** Katrineholm
- 22 **Min kulturskola:** Haparanda
- 26 **Krönika:** Kulturskolan har botemedlet

Kulturskolan
magasin

ANSVARIG UTGIVARE: Magnus Ekwall, Kulturskolerådet

CHEFREDAKTÖR: Torgny Sandgren, 070-671 79 46,
torgny.sandgren@kulturskoleradet.se

PROJEKTLEDARE: Andrea Christensen
andreachristensen.kpl@gmail.com

GRAFISK FORM: John Losciale, john@losciale.com

ANNONSER: annonser@kulturskoleradet.se

OMSLAGSFOTO: Harald Nilsson

FOTO: JOHANNES FRANSEN/REGERINGSKANSLIET

KULTURMINISTERN TILL KULTURSKOLE- DAGARNA

Kulturminister Parisa Liljestrand deltar på Kulturskoledagarna i Västerås 2024!

Kulturskoledagarna är årets viktigaste mötesplats för ledare i kulturskolan. Kommande konferens sker i Västerås 17-18 april. Den 16 april är det mingel och aktiviteter på Konserthuset för de som redan kommer den 16 april (13.00-18.00). Anmälan är öppen och du hittar mer information på Kulturskolerådets webbplats.

CAMILLA FREEDMAN NY UTVECKLINGSLEDARE

Kulturskolerådet har rekryterat Camilla Freedman som ny utvecklingsledare på Kulturskolerådet. Senast var hon anställd som enhetschef på Kulturskolan i Stockholm. Hon kommer främst att arbeta med Arvfondsprojektet Ungas inflytande i kulturskolan.

– Jag ser fram emot att få jobba nationellt med utvecklingsarbete kring väldigt viktiga frågor! Tveka inte att kontakta mig om ni har frågor eller vill engagera er i frågor runt ungas delaktighet och inflytande, säger Camilla Freedman.

MER MATERIAL PÅ LÄRPLATTFORM

El Sistema Play är en digital lärplattform. Nätverket El Sistema Sverige har nu tagit fram nyskrivna verk med noter och stödmaterial för fyra olika nivåer. Materialet är fritt att använda för alla! Materialet hittar du på play.elsistema.se

SISTA NUMRET AV KULTURSKOLAN MAGASIN

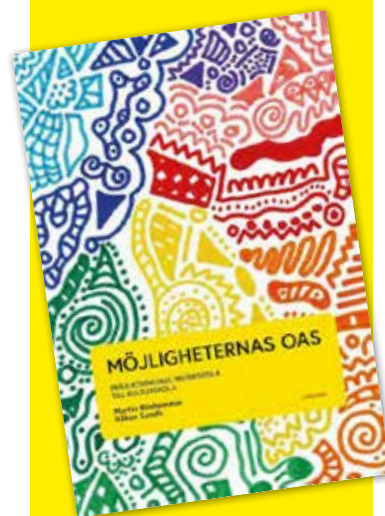
Kulturskolan magasin kommer inte att bli kvar som papperstidning. Detta blir det sista numret och från 2024 kommer Kulturskolerådet att utveckla sitt digitala nyhetsbrev samt kommunikation via sociala medier.

– Det är svårt att hitta resurser till en tryckt tidning. Kommunikationen från Kulturskolerådet om aktuella frågor och utvecklingsarbete kommer inte därmed att avstanna, vi väljer att jobba vidare med digital kommunikation och fysiska möten, säger Magnus Ekwall, Kulturskolerådets ordförande.

DEBATT OM KULTURSKOLAN I RIKSDAGEN

Den 7 november var det interpellation i Riksdagen om kulturskolan.

Linus Sköld (S) ville ha svar från kulturministern om hur regeringen tänker agera för att undvika att den ekonomiska krisen i kommunerna blir en kulturskolekris samt hur alla barn får jämlik tillgång till kulturskolans verksamhet. Kulturminister Parisa Liljestrand svarade att kulturskolan är värdefull och att ett statsbidrag på hundra miljoner ska vara kvar. Ministern lyfte även satsningen på ett fritidskort. Hela debatten finns filmad på Riksdagens webbplats.

KULTURSKOLANS HISTORIA I NY BOK

Möjligheternas oas : från kommunal musikskola till kulturskola är namnet på en ny bok som behandlar kulturskolans historia. Martin Röshammar och Håkan Sandh är bokens författare och boken finns att köpa bland annat via förlaget Carlssons webbsida.

Kulturskolerådet har ett mentorprogram som erbjuder ledare inom kulturskolorna möjlighet till stöd och vägledning av erfarna chefer. Satsningen ska ge bättre möjligheter för nya chefer eller de som är behov av stöd i exempelvis ett utvecklingsarbete. **Inger Carlonberg**, chef i Solna och tidigare ordförande för Kulturskolerådet, har varit med sedan starten.

Vilka är de vanligaste frågorna som du möter i din roll som mentor?

– Organisationsfrågor, arbetstid – avtal kulturskolans speciella villkor, förändringsprocesser och ledarskapsfrågor.

Har chefer i kulturskola särskilda utmaningar om man jämför

med andra chefer i kommunal verksamhet?

– Ja, det skulle jag nog säga. Dels är man ensam då det oftast bara finns en kulturskola i kommunen. Kulturskolans uppdrag är stort och ibland inte klart definierat vilket medför att chefer och verksamheter måste hitta sin egen väg. Kulturskolan har en starkt verksamhetsstyrd tradition där mycket "sitter i väggarna" och inte alltid dokumenterats eller processats.

Vilka är dina bästa råd till en chef som nyligen börjat jobba i kulturskolan?

– Perspektivväxling – man kan lätt råka fastna i alla gö-

randen här och nu, medarbetare som har behov och saker som ska åtgärdas. Avsätt tid att reflektera över de större dragen och de viktiga visionerna utifrån kulturskolans roll och uppgift i samhället.

– Bejaka din roll men ha en skyddande "rustning" som hjälper dig att inte ta allt så personligt.

– Hitta kloka bollplank, mentorer och gå ledarskapsutbildning som ger kunskap, färdighet och mandat.

– Skatta dig lycklig (och tänk på det dagar även när det går lite åt h...e) att du är satt att leda världens bästa verksamhet som spelar roll för så många människor! ■

"Skatta dig lycklig (och tänk på det dagar även när det går lite åt h...e) att du är satt att leda världens bästa verksamhet."

"Växla perspektiv!"

Vem är det som bestämmer?

Hur får vi unga
att VÄGA uttrycka
sig?

- EN I MÅNGDEN
- SEPARERA UNGA OCH VUXNA
- BRÄNSTORMA
- SKAPA TID OCH MÖJLIGHET
- FÖRENKLA
- DUMMA FRÅGOR
- TRYGGHET

I månadsskiftet september-oktober arrangerades Knutpunkten. Unga och vuxna från kulturskolor runt om i landet möttes på Kungsholmen i Stockholm för att diskutera hur ungas inflytande kan bli större i kulturskolan. Workshops, föredrag, presentationer och samtal blandades med praktiska övningar och många, många möten. Kulturskolan Magasin pratade med några av deltagarna.

TEXT & FOTO DAVID BERJLUND

Irma Tolke Lagerkvist är från Jönköping, där hon och några andra skapat en konstförening inom kulturskolan

–Den är ju för att vi ska kunna etablera oss som blivande konstnärer, och det är mest bildelever, men en del är med i andra ämnen på kulturskolan, så vi för ju lite allas talan, säger hon.

Att organisera sig gav inflytande – och lite koll på att många inte höjer rösten. I en workshop under Knutpunkten formulerade Irma och hennes kompisar en fråga: *Hur får man unga att våga uttrycka sina åsikter?*

– Våldigt många unga känner att deras åsikt kanske inte blir hörd, eller att den är dum, det är inte lätt att våga säga vad man tycker, kommenterar Irma.

Albert Nilsson från Piteå hängde på i det samtalet.

– Vi har ett elevråd där jag sitter med sedan tre år, och jag

tycker att vi har ganska mycket inflytande. Om vi kommer med ett förslag försöker lärare och chefer göra något. Men vi har haft problem med att de unga inte för fram det de vill säga. Jag tror det är för att man inte vågar och inte vet hur man ska göra.

I samtalet lyftes praktiska idéer: det behövs tid och utrymme, man måste få säga sitt även om man inte tänkt färdigt, och ge luft också åt ”dumma åsikter”.

Och så något som kanske är en lärdom från konstföreningen och elevrådet: bra att få prata i grupp, utan vuxna.

– Det kan vara lättare om man får resonera lite, säger Albert.

Från Sigtuna kom Filip Gran-skog och Meira Mutlu till Knutpunkten. De funderar på *hur* de ska organisera så att kulturskoleleverna får mer inflytande.

Albert Nilsson och Irma Tolke Lagerkvist märker båda, på var sitt håll, att man kan påverka om man organiserar sig.

Bra att träffas från olika kulturskolor, och få exempel på hur man kan göra, tycker Filip Granskog och Meira Mutflu från Sigtuna.

– Vi har en RUM-förening, och vår kulturskola är inte så stor, så att bilda en ny förening blir nog rörigt, men tanken är att bilda en undergren i RUM-föreningen, säger Filip.

Han och Meira är eniga om att Knutpunkten har gett en hel del.

– Det är ju inte jättestor skillnad mellan kulturskolorna, det har varit roligt att se hur det är hos andra, och att träffa nya människor, säger Meira.

Och så har de fått exempel på hur andra gör. Efter en presentation av elevföreningen i Umeå satte de sig med sin kulturskolechef Beata Alving på ett café och planerade, med nya idéer i huvudet.

– En lärdom härifrån är att man kan ha representanter från olika delar av kulturskolan, en fiolrepresentant, gitarrepresentant ... Och så har vi sett exempel på hur man kan få alla att vara med, så att det inte blir bara en liten grupp som bestämmer, säger Filip.

Vad vill ni påverka då?

– Viktigast är nog miljön, säger Filip, och påpekar att hur man trivs i lokalerna spelar roll också för inflytandet:

– Om man känner sig trygg vågar man fråga frågor.

Sara Nihad och Ylva Wångersjö är från Göteborg och sitter i KNUT:s styrelse. Den valdes tidigare i år, efter att föreningen bildats runt förra årsskiftet. De

har än så länge mycket stöd av Kulturskolerådet, och det kanske kan se ut som att det var de vuxna som bildade föreningen.

– Men det kom inte från dem från början, utan från att unga har sagt, väldigt länge, att de vill kunna påverka. Och så har vuxna lyssnat på det, och tagit det vidare, påpekar Sara.

– Exakt, och de har ju kunskapen om hur man organiserar och söker pengar. Som 15-åring har man ingen aning om det, säger Ylva, och Sara fyller i:

– Vi har bra stöd från dem, och vi kommer att fortsätta ha kontakt, men längre fram blir det vi som styr helt och hållet.

Idén med KNUT är att visa att barn och unga har rätt att säga sitt, och att samla många så att man tillsammans kan trycka på.

– En sak är ju att man när man var liten kunde påverka

när lärarna frågade vad man ville göra på lektionerna, men jag har aldrig känt att jag på riktigt kunnat påverka hur kulturskolan ska se ut, säger Sara.

När elever får mer makt kanske någon annan får mindre, kan det bli konflikt då?

– Jag tror inte det behöver bli så, men jag förstår att man kan känna sig hotad, säger Sara, och Ylva fyller på:

– Man får helt enkelt diskutera

"På sikt ska ju alla som är med i kulturskolan vara med i KNUT". Sara Nihad och Ylva Wångersjö sitter i KNUT:s styrelse.

"KNUTpunkten var väldigt kul och det var trevligt att få träffa andra inom kulturskolan.

Poängen med KNUTpunkten och med KNUT är ju att vi som unga ska få mer inflytande inom kulturskolan och då är det jätteeffektfullt om vi träffas och har sådana här möten med både pedagoger, chefer och även andra elever inom kulturskolan.

Det kändes även som att folk fick eller kommer att få en bättre uppfattning av vad KNUT faktiskt är och vad vi står för, speciellt nu när vi har en HEMSIDA: knut-sve.se"
/Louise Nilegård

vad man vill med Kulturskolan. Är målet att lärarna ska få ägna sin vilja, eller att barn ska få göra det de vill med sina liv?

Just nu funderar styrelsen på vad KNUT ska göra. Ska de ha lokalföreningar? Hur kan de bli en resurs för unga, och inspirera till egna projekt? Elevföreningen i Umeå fick till ett samarbetsavtal med kommunen, så de får rättigheter – kan KNUT få till något sånt, i nationell skala?

Om ett par år hoppas Ylva och Sara att föreningen har medlemmar från alla kulturskolor i Sverige.

– Styrelsen ska bestå av folk så vi representerar hela landet, och på längre sikt ska ju alla som är med i kulturskolan vara med i KNUT, säger Ylva.

Claudia Ingrao är hemma i lokalerna där Knutpunkten hölls, hon spelar klassisk gitarr här. När Umeå elevförening presenterade sig under Knutpunkten räckte hon upp handen med en rak fråga: vem är det som egent-

Vem är det som egentligen bestämmer? Claudia Ingrao, KNUT:s styrelse vill veta.

ligen bestämmer?

– Jag tycker att de förklarade bra hur det fungerar hos dem. Men jag har varit med i kulturskolan i många år, nu får jag inflytande, och då vill jag definitivt veta hur det funkar. Inget tillgjort, inget fluff-fluff, utan hur det går till, vem är det som

bestämmer om förslagen godkänns eller inte.

Hon trivs i kulturskolan och tycker alla borde få den kunskap och de möten man kan få där, och att hon engagerar sig är för att hon har både frågor och svar om hur det ska fungera, säger hon.

– Det är så kul att äntligen bli sedd och bli lyssnad på. Och träffas och prata. Det behövs dialog mellan vuxna och barn, åt båda håll, vi behöver lära oss hur det funkar, det är också demokrati.

Claudia är med i KNUT:s styrelse. Hon tycker att det ska vara enkelt att bli medlem i föreningen – kanske med en ruta på kulturskolornas blanketter? – så att många barn och unga tillsammans blir en stark röst.

Vem bestämmer i KNUT då?

– Hanna från Kulturskolerådet är med än så länge, och hon trycker på att målet är att det ska vara självgående. Eller ... så kommer vi fram till att vi *inte* vill vara helt självgående. ■

I snart tre år har kulturskolor i Västerbotten jobbat med projektet Kultur för hälsa, och det har varit lite som att upptäcka en fyndighet som tidigare varit delvis dold: Unga som mår psykiskt dåligt kommer till kulturskolan - och mår bättre. Utmaningen blir att visa det, förbättra kontakterna med andra aktörer, och skaffa mer kunskap – för att nå fler och göra mer.

TEXT & FOTO DAVID BERJLUND

”Vi har det

Det regnar i Skellefteå, men inåt landet klarnar det upp. Christer Olofsson kör, han är en av två som samordnar kulturskolorna i Västerbotten, och han berättar om deras arbete med projektet Kultur för hälsa, som handlar om kulturskolans roll för ungas psykiska hälsa. Christer gick in utifrån egna erfarenheter i Kulturskolan:

– Som lärare har jag mött elever som mått dåligt, men de har aldrig uteblivit från kulturskolan. Många hemmasittare kommer till skolan den dag de har kulturskolelektion, det verkar som att unga som mår dåligt söker sig till oss.

Inom projektet har representanter från de deltagande kommunerna i Västerbotten delat erfarenheter och kunskaper, och det har blivit tydligt att många ser samma sak som Christer: unga som mår dåligt kommer till kulturskolan, som gör något som fungerar.

– Vi har det redan. Kulturskolan är en befintlig resurs för psykisk hälsa, delvis outnyttjad.

Birgitta Holmström, lärare vid kulturskolan i Norsjö, bekräftar:

– Vi jobbar med många unga som mår dåligt, de

uppskattar att komma hit och ibland har vi dessutom kunnat hjälpa dem att komma vidare, i samskatter och vård.

Birgitta och kollegerna Willy Björkbacka och Anneli Jonsson sitter i Kulturskolans lokaler i Musikens hus mitt i Norsjö. När en av Annelis pianoelever kommer tar Willy hand om henne, för Anneli har just börjat berätta om kultur för hälsa, och ur hennes perspektiv handlar det om både hennes jobb och hennes liv.

Anneli bor i Petikträsk utanför Norsjö, och efter många år som lärare på byskolor i kommunen blev hon speciallärare, för att jobba med dem som har det svårt i skolan. De som just därför också ofta mår ganska dåligt.

– Jag älskade det, men hur fort jag än sprang måste jag ändå prioritera bort någon. Det blev en enorm stress. Jag slutade sova, fick värk, tog mig inte för någonting.

En dag kom hon till kulturskolan för att låna en d-sträng till gitarren, och då frågade Birgitta: ”vill inte du jobba som musiklärare?”.

– Och jag kände, jo det vill jag.
– Jag sa att då har du jobb direkt, säger Birgitta, och skrattar.

I ett år jobbade Anneli halvtid på kulturskolan och halvtid som speciallärare, nu kombinerar hon kulturskolan och lärarjobb på anpassad grundskola, med några procent som speciallärare – ”en tå kvar i elevhälsan”, säger hon. Så hon står mitt i det som Kultur för hälsa handlar om: hon jobbar med kultur och hälsa, hon träffar Elevhälsan, lärare och elever. Den sortens kontakter behöver kulturskolan för att kunna spela roll. Men det är inte färdigt, på något sätt.

– Nej. Drömmen vore ju om skolan kunde se kulturskolan som en resurs, inte bara som en kul grej. Vad skulle hända med en elev med dålig koncentration om hon eller han fick spela piano, till exempel?

Hon tror att mycket skulle hända. I en kommun norrut, berättar hon, har de kunnat se att trycket på elevhälsan minskat med mer kulturskoleverksamhet. ”Det måste vi titta på”, säger någon vid

”Vårt mål är att kulturskolan ska vara Malås hjärta, att här kan man vara. Vi vill förbättras och synas för alla.”
Ulla-Britt Frohm,
Per Bertilsson,
Lisa Stenlund och
Ana Moreira sat-
sar på öppenhet.

bordet. ”Ja, på riktigt!” säger en annan.

Det finns stor potential. Anneli ser sig själv som ett exempel.

– I somras hade jag ingen värk. Så det här med kultur för hälsa, vad det kreativa gör, det handlar ju om mig också.

Projektet Kultur för hälsa avslutas vid årsskiftet, men arbetet är långt ifrån över.

– Vi måste jobba på bron mellan oss och skolan, säger Willy.

– Vi har guldläge här i Norsjö, vi är nära varann och alla är egentligen på, det gäller bara att hitta ett system.

En del system, struktur och rutin finns på plats, som Annelis kontakter, och att Christer och hans regionala kollega Paula Pleje har i uppdrag att fortsätta driva frågorna. Men det behövs mer av sådan förankring, och mer kunskap i kulturskolorna, om hälsa och ohälsa, för ännu bättre bemötande. Allt detta för samma ökade tillgänglighet som kulturskolan vill ha av en massa andra skäl – men nog är verksamhetens

”Det här med kultur för hälsa, det handlar ju om mig också”, säger Anneli Jonsson, Norsjö, på bilden till höger tillsammans med kollegerna Birgitta Holmström och Willy Björkbacka, och Christer Olofsson, en av samordnarna för Kultur i Hälsa i Västerbotten.

”Vi måste jobba på bron mellan oss och skolan. Vi har guldläge här i Norsjö, vi är nära varann och alla är egentligen på, det gäller bara att hitta ett system.”

Simon Johansson, Alvin Jonsson och Viola Bergström är tre fjärdedelar av **Manfredo & his crew**. De mår bra av att få lära sig, och av konserterna, ”man får skina ut lite.”

hälsofrämjande effekter ett tungt sådant.

Men *varför* fungerar det?

I bilen på väg mot Malå funderar Christer högt: kreativiteten, kravlösheten, känslorna som får utrymme, möjligheten att testa normer och gränser, att man får vara med i ett lag utan att tävla ... svaren cirklar kring något svårfångat.

”Här kan man spela utan att störa, och det är ... fritt”, säger Lukas Ekmark, tio år, som tillsammans med några kompisar spelar trummor i ett rum på kulturskolan i Malå. Det är också ett svar. Och i ett rum intill repar 15-åringarna i *Manfredo & his Crew*, idag med kulturskolans Lisa Stenlund på trummor. De gör en Kansaslåt med text om fred och vila i ett kämpigt liv. ”Don’t you cry no more”. Det är kul att lära sig, säger de, och att spela live och få ”skina ut lite, visa att man är bra”.

Här är fokus mycket tydligt: man ska må bra. Det kan låta allmänsnällt, men det är allvar bakom.

– Vi hade ett mord här i vintras. Många barn var involverade i familjesituationer runtom, och vi har ju haft dem här, sedan innan, berättar Lisa.

– Vårt mål är att kulturskolan ska vara Malås hjärta, att här kan man vara. Vi vill förbättras och synas för alla.

”Alla” betyder alla. Lisa och kollegan Ulla-Britt Frohm berättar: inga avgifter, gratis instrumentlån och – apropå tillgänglighet – alla som vill får använda kulturskolans lokaler när de inte är upptagna. Man får en nyckeltagg och går in, bara.

Och så intervjuar de varje elev, för att kunna anpassa undervisningen, skolans lärare tipsar ibland om vilket stöd elever kan behöva, och elever berättar själva. Ana Moreira har en kurs i 3D-design, hon säger att det kommer en del unga med NPF-diagnoser. Kursen blir en övning i att tänka själva och lösa problem, det ökar självförtroendet, och rätt vad det är öppnar man sig, och koncentrationen fungerar.

– En del talar om självmord och säger att de inte kan göra något. Men de utvecklas, säger Ana.

Varför?

– För de känner att de är trygga. ■

Uppdragsutbildning
KARLSTADS UNIVERSITETS UPPDRAGS AB

MUSIKHÖGSKOLAN
Ingesund

AKADEMIN FÖR KULTURSKOLOR

Vi kompetensutvecklar dig!

Inom Akademin för kulturskolor finns program, kurser och workshops för pedagoger, ledare och rektorer. Karlstads universitet skräddarsyr för regioner och kommuner och har även öppna kurser för deltagare från olika arbetsgivare. Vi erbjuder allt från gruppundervisning i olika instrument till rektorsprogram.

KAU.SE/UPPDRAGSUTBILDNING

För att du vill utveckla ditt ledarskap.

Fördjupa din kompetens som kulturskolepedagog.

I vår ger vi flera kurser på halvtid och halvdistan. Från den 15 december kan du göra en sen anmälan.

su.se/did/kulturskoleklivet

Institutionen för ämnesdidaktik

Stockholms
universitet

Photo by Tyler Nix on Unsplash

Kulturskolan har rustat för att bättre möta psykisk ohälsa

Kulturskolans jobb kommer aldrig att vara att behandla ungdomar som mår psykiskt dåligt. Men med projektet "Kulturskolan och psykisk hälsa" finns en förhoppning om att Kulturskolan ses som den resurs den faktiskt är – just när det gäller att främja ungdomars psykiska hälsa.

TEXT JOHANNA OLSSON

"Vi ville belysa vad kulturskolorna lämnar för bidrag till samhället i form av bättre mående redan idag."

Tre regioner och totalt 32 kommuner har varit med i arvfondsprojektet "Kulturskolan och psykisk hälsa". Nu vid årsskiftet har projektets tre år gått och det börjar bli dags att summera. Det har blivit dans för hälsa, poesigrupper och kreativa läger under namnet Dream Camp. Men också kompetensutveckling och ett ökat fokus på det arbete som redan görs. Erik Kristoffersson, projektledare i Södermanland, menar att det inte handlat om att ta fram nya kurser, utan att göra dem man har bättre, just med tanke på den psykiska ohälsan bland unga.

– Vi har medvetandegjort frågan och det bär vi med oss. Det ska vi inte släppa även om projektet nu tar slut.

En viktig insikt som man i Sörmland fått av projektet är enligt Erik att värbandet om ungas hälsa måste ske jämlikt och för alla. För att vara säkra på att nå dem som verkligen skulle må bättre av att få utöva kultur behöver man sänka trösklarna in. Både tillgänglighet och integration blir viktiga aspekter. Det kan låta komplicerat, men enligt Erik rör det sig ofta om väldigt konkreta insatser.

– Det kan handla om att göra det enklare att söka in till Kulturskolan så att inte en krånglig ansökningsprocess hindrar någon. Det kan också handla om att hålla avgifterna låga och att jobba nära där eleverna finns.

En tydlig framgångsfaktor för Södermanland i det här projektet har varit att det sedan tidigare fanns en uppbyggd struktur för kommunikation och samverkan. Kulturskolecheferna hade redan månatliga avstämningar och kunde använda dem till att jobba med projektet. Det har gjort det möjligt att sätta tydliga mål och följa upp. Ett av dem har handlat om att sätta ljuset på allt som redan görs och på vilket sätt det redan idag kan ses som hälsofrämjande insatser.

– Vi ville belysa vad kulturskolorna lämnar för bidrag till samhället i form av bättre mående redan idag. Därför har vi rest runt och intervjuat alla kulturskolechefer i projektet för att hitta och lyfta det.

Man har även kompetensutvecklat sin personal.

– Vi anlitade en psykolog och psykoterapeut som har haft tre föreläsningar för alla kulturskolorlärare. Det har handlat om hur vi bemöter barn och unga som mår dåligt och även varit en slags psykologisk första hjälpen. Det har varit väldigt uppskattat.

Även i Västerbotten, en annan av de tre delta-

gande regionerna, har man satsat på att göra lärarna tryggare i sin roll genom att höja kunskapsnivån. Paula Pleje, som är projektledare, säger att det är ett måste idag eftersom den psykiska ohälsan är ett faktum hos många barn och unga.

– Många lärare har haft farhågor kring vad som kan hända om de gör fel. De har frågat sig om de kanske gör mer skada än nytta. Det är inget man helt kan få bort, men genom att utbilda inom området så märker vi att lärarna känner sig säkrare. Inte minst så vet de vart de kan vända sig om de känner att situationen blir för svår.

Utöver ökad kunskap har man i Västerbotten valt att jobba mycket med att bygga upp strukturer för ett fortsatt arbete med frågan, även efter projektets slut. Av de 13 kommuner som har kulturskolor i Västerbotten har 11 varit med i projektet.

Där man lyckats bäst, menar Paula, är där man fått till ett bra samarbete med elevhälsan.

– Det finns en problematik kring sekretess när kulturskola och skola/elevhälsa ska jobba tillsammans. Men vi har lärt oss att det går att samarbeta bra ändå. Vi måste inte veta allt, säger Paula.

Under projektet har elevhälsan rekommenderat elever som de trodde skulle gynnas av att få komma till Kulturskolan. Det har många gånger räckt som underlag för att eleven ska kunna komma.

– Vi har från vår sida ställt frågan om det är något som elevhälsan, skolan eller vårdnadshavarna tror att det vore bra att vi kände till inför bemötandet av eleven. Vårt fokus har legat på att jobba stärkande och hälsofrämjande. I vissa fall har vi bitt vårdnadshavare om samtycke så att vi fått mer bakgrundsinformation.

Det är också viktigt att jobba nära skolan generellt, poängterar Paula. Inte bara elevhälsan och de elever som finns där. Om inte Kulturskolan får finnas på skolorna så kommer det inte gå att nå alla elever. Framför allt inte dem som bor i mindre byar, där bussen slutar gå strax efter skoldagens slut.

Det nu uppbyggda samarbetet med skola och elevhälsa kommer leva kvar. Men det är inget som

sköter sig självt. Det kommer kräva en stor insats från Kulturskolornas sida och för att kunna fortsätta med det arbetet behövs fortsatt finansiering. Den frågan är ännu inte löst i alla kommuner.

Sett ur ett ekonomiskt perspektiv så har kommunerna mycket att vinna på att bejaka satsningen, menar Paula.

– Vi har många som berättat att projektet bidragit till att exempelvis bryta problematisk skolfrånvaro, säger Paula.

Vilka metoder och arbetssätt som har testats i det här projektet har varierat både mellan och inom regionerna. Men deltagande aktörer har samarbetat för att ta del av varandras erfarenheter.

En viktig grundprincip har varit att Kulturskolorna ska kunna arbeta mer förebyggande och främjande för att minska den psykisk ohälsan bland unga. En fråga som kommer upp i det sammanhanget är om det är Kulturskolans uppdrag att jobba med psykisk hälsa? Paula menar att det är något man redan gör, vare sig man vill eller inte.

– Vi vet att unga idag tampas med tuffa utmaningar. Vi kommer möta unga som inte mår bra i våra verksamheter. Allt från elever som tillfälligt upplever stress på grund av skolan till unga som behandlas för svår depression.

Hon får medhåll av Anna-Karin Hagström som är ansvarig för projektet i Norrbotten. För dem lossnade något när de kom fram till att de ska fokusera på hälsa, snarare än ohälsa. Det friska ska vara i centrum.

– Vi vet att ha en meningsfull fritid och ett

Anna-Karin Hagström, Erik Kristoffersson och Paula Pleje, projektledare i varsin region. FOTO: PRIVAT

sammanhang där man känner sig trygg är viktiga friskfaktorer. Det ska vi inte underskatta. Det är något vi kan jobba mer med.

I Norrbotten har man arbetet med något kallat friskvårdsplatser. Särskilda platser avsatta för elever som skulle må bra av lite extra tid eller extra stöd. En insats som blivit självklar under projektets gång.

– Vi kan se att man lokalt hittat olika vägar för att möjliggöra detta. Det är ett tydligt resultat av projektet.

Precis som i de andra två regionerna har man i Norrbotten sett till att stärka medarbetarna. Pedagogerna har bland annat fått utbildning i MHFA, Mental health first aid, och man har även utbildat egna instruktörer för kunna hålla kunskapen aktuell på sikt.

Det är också just kompetensutveckling alla tre projektledarna nämner som ett gott råd för den som känner att den egna Kulturskolan borde jobba mer med frågan om ungas hälsa och ohälsa.

– Vi måste ge lärarna rätt verktyg och ta fram en tydlig handlingsplan att luta sig mot, om det dyker upp problem man själv känner att man saknar kompetens för att lösa, säger Anna-Karin.

I december är projektet slut. Men redan i slutet av november ska de olika delprojekten redovisa sina resultat. I januari kommer en slutrapport. De tre projektledarna delar samma förhoppning - att projektet synliggjort kulturskolans potential och visat att kulturskolan faktiskt kan bidra till att fler ungdomar mår bra.

– Vi står redo med vuxna som kan spela en viktig roll i ungdomarnas liv. Det är ett schysst erbjudande som jag hoppas fler nappar på framöver, säger Paula. ■

Så bildades Kulturskolerådet

De svenska musikskolorna startades i en kommun i taget från 1930- till 1970-talet. De var vare sig en del av skolväsendet eller av den nationella kulturpolitiken. Varje musikskola var unik. Samordning och samarbete efterfrågades från musikskolorna och på 1960-talet inrättade Kommunförbundet (nuvarande SKR) en stödfunktion. I slutet av 1970-talet bildade musikskolledarna trots det en egen förening – FSM. Den arbetade fram till 1996/1997 när SMoK – Sveriges Musik- och Kulturskoleråd bildades. SMoK bytte 2015 namn till Kulturskolerådet.

Kommunförbundet tillsatte 1971 en arbetsgrupp, Kommunförbundets musikpedagogiska råd, kring musikskolornas verksamhet. En skrift, Den kommunala musikskolan, publicerades 1976. Bara ett par år senare, 1979, bildade musikskolornas chefer ändå en egen förening.

FSM – FÖRENINGEN SVERIGES MUSIKSKOLLEDARE

Varför startade musikskolledarna en egen förening - trots Kommunförbundets arbete? De såg uppenbarligen ett större behov av att träffas än det Kommunförbundet erbjöd. Troligen uppfattade de även Kommunförbundet som alltför passivt i relation till staten/regeringen.

De kommunala musikskolorna behövde, enligt föreningen, få ekonomiskt stöd till en del av verksamheten från staten. Statsbidrag borde utgå till elever i gymnasieåldern som inte gick på en musiklinje och även till det som kallades kompanjonlärare. En uppvaktning genomfördes kring det första exemplet men ansvarig minister var kall-sinnig till förslaget.

FSM uppvaktade även utbildningsministern för att OMUS-reformen – en reformering av musiklektörutbildningen – inte

genomfördes enligt plan. Även ett initiativ till ett större forskningsprojekt "Varför slutar elever i den kommunala musikskolan" togs. Någon finansiering av forskning erhöles dock aldrig.

Under 1980-talet arbetade FSM vidare samtidigt som Kommunförbundets rådgivande roll minskade. Detta gällde även musikskolornas verksamhet. FSMs förhållande till Kommunförbundet blev ansträngt och

under 1990-talet började styrelsen diskutera hur FSMs roll istället kunde stärkas. Svaret blev en ny förening, SMoK, som bildades 1996. En interimistisk styrelse, som var densamma som föreningen FSMs sista, valdes. (K:et som tillkommit i namnet stod för kulturskola)

SMoK – SVERIGES MUSIK- OCH KULTURSKOLERÅD

År 1997 avvecklades FSMK och SMoK tog över stafettpinnen. Den viktigaste skillnaden mellan föreningarna var att FSMK var en chefsförening medan SMoKs medlemmar bestod av kommuner. SMoK representerade därmed i lika hög grad lärare och politiker som elever. En högre medlemsavgift möjliggjorde anställningar. Den viktigaste frågan enligt stadgarna var att verka för att kulturskolorna skulle bli en del av den nationella kulturpolitiken.

SMoK fick en positiv start och ett nationellt projekt med stöd direkt från regeringen startade redan första året. Även Kommunförbundet gav nu sitt stöd. Det första projektet skulle följas av flera, en ny tidning, otaliga konferenser, internationella kontakter och arbete för en nationell strategi för musik- och kulturskolorna. Det sista ledde så småningom fram till en statlig utredning. SMoK bytte 2015 namn till Kulturskolerådet och 2017 sjösattes den första nationella politiken för det som nu kallades kommunala kulturskolan.

DAG KRAFFT & HÅKAN SANDH

FOTO: HARALD NILSSON

FROSSA

Anmäl
dig redan
idag till vårens
instrument-
frossor!

Ta chansen att under en hel helg fokusera på blåsmusik med workshops, seminarier, konserter och masterclasses. Alla nivåer och åldrar från åtta år och uppåt är välkomna. Du får träffa stora solister, lära dig nya saker, inspireras av likasinnade och spela med en professionell orkester!

HORNFROSSA

26-28 januari 2024

Karlskrona
Marinens
Musikkår

KLARINETTFROSSA

26-28 januari 2024

Stockholm
Blåsarsymfonikerna

STORBANDSFROSSA

23-24 mars 2024

Luleå
Norrbotten
Big Band

FROSSORNA genomförs inom ramen för pilotprojektet Swedish Wind Power – initierat av Norrbottensmusiken, Blåsarsymfonikerna och Musik i Syd - samt i samarbete med Musik i Blekinge och Marinens Musikkår. Genomförs med stöd av Kulturrådet och Svenska Postkodstiftelsen.

Stipendier att sökas av Gitarrister & Dragspelare

Ordinarie stipendium

FÖR FÖDDA 1988 ELLER SENARE

Barn- och ungdomsstipendium

FÖR FÖDDA 2007 ELLER SENARE

Albin Hagströms stora stipendium

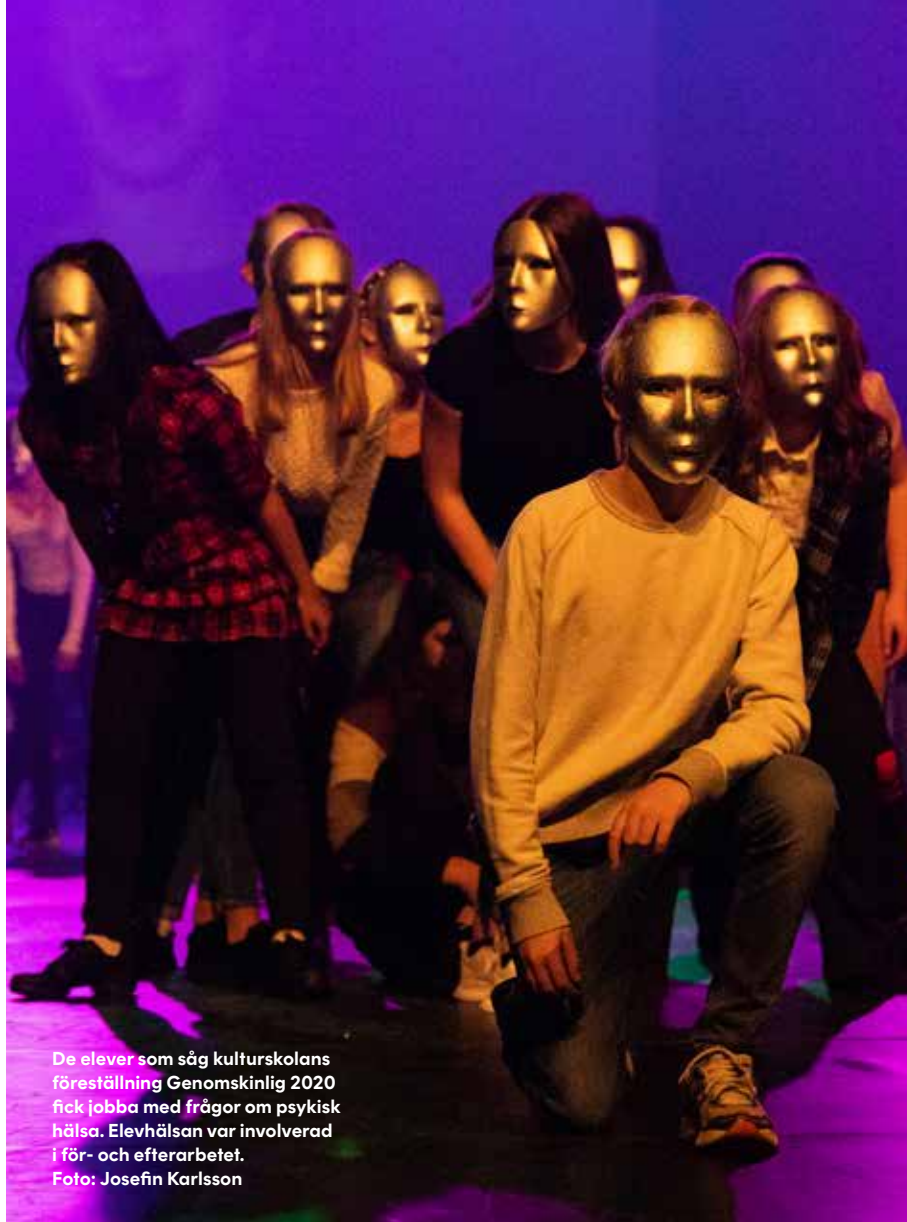
OM 100.000 KRONOR

Obs! Stipendierna är INTE
avsedda för grupper.

ANSÖKNINGSBLANKETT SAMT YTTERLIGARE INFORMATION

www.musikaliskaakademien.se/hagstrom | 08-407 18 02 | adm@musikaliskaakademien.se

De elever som såg kulturskolans föreställning Genomskinlig 2020 fick jobba med frågor om psykisk hälsa. Elevhälsan var involverad i för- och efterarbetet.
Foto: Josefin Karlsson

Med fokus på psykisk hälsa

Katrineholm har en av landets äldsta kulturskolor. Förra året firade de hela 90 år! På sistone har de jobbat extra mycket med psykisk hälsa. Bland annat genom projektet Om dig via mig.

TEXT & FOTO MARIA ILLE ANDRÉ

ett rött tegelhus centralt i Katrineholm håller kulturskolan till. Ungefär hälften av deras verksamhet sker här och i byggnaden intill, medan hälften sker ute på grundskolorna. Inom ramen för det treåriga arvsfondsprojektet Kulturskola och psykisk hälsa är de en av de sörmländska kulturskolor som på olika sätt jobbar med just detta.

Genom projektet Kultur för hälsa kan de elever som mår dåligt och behöver, få en 30-minuterslektion på kulturskolan, där de får göra något kreativt enskilt eller i grupp.

– Vi kan verkligen bevisa att det hjälper. En tjej vågade vara med i lokaltidningen och berättade, att hon tidigare hade mycket frånvaro i skolan och att det här hjälpte henne, säger Lotta Asplund, samordnare på kulturskolan.

Man jobbar också med Dans för hälsa, en gratis dansgrupp för högstadietjejer samt en grupp för nio- till tolvåringar, som heter Just in time.

– De kommer och dansar i stunden. Det är kravlöst och handlar om att bara må bra. När de hade hållit på ett tag, ville de själva visa upp det. Det blev en bra bieffekt, även om det inte var målet, säger kulturskolans enhetschef, Hanna Olsson.

Under hösten hade psykologen Pontus Nilsson en föreläsning för kulturskolelärarna om hur man kan bemöta ungdomar som mår dåligt.

– Det var jättebra och gav ringar på vattnet. På lärarnas

Katrineholm

initiativ kom socialtjänsten hit och informerade om orosanmälan och vad man ska och inte ska göra. När lärarna möter barnen en och en, är det ofta ett bra tillfälle för barnen att berätta saker, säger Hanna.

En annan viktig del i arbetet med psykisk hälsa är projektet Om dig via mig. Under två år arbetade textilläraren Marie Dahlqvist och teaterläraren Fanny Danielsson med det. De var ute på fyra landsbygdsskolor och nådde mellan 80 och 100 elever. Idén utvecklade de själva. Första året besökte de sjundeklassare och andra året sjätteklassare.

– Vi intervjuade varandra och gjorde olika teaterimprovisationer om till exempel fördomar. Vi tävlade om vad vi kunde gissa om varandra, vad vi trodde om dem och de om oss. I stället för att bearbeta sig själva, fick de veta något om någon annan. Det stärkte dem, säger Fanny.

Marie berättar att många av eleverna var stressade i skolan

Samordnaren Lotta Asplund har jobbat länge på kulturskolan, medan Hanna Olsson är ny som enhetschef sedan augusti.

KATRINEHOLMS KULTURSKOLA

- Katrineholm har cirka 34 500 invånare.
- På kulturskolan går 604 elever, varav 385 flickor och 219 pojkar.
- 29 lärare jobbar här. Det motsvarar 18,65 heltidstjänster.
- Terminsavgiften för ämneskurserna är 600 kr. Syskonrabatt med 25 % tillämpas. Musikal eller fördjupning kostar 1200 kr. Instrumenthyran är 300 kr.
- Kulturskolan genomför mellan 15 och 20 konserter eller föreställningar per år.

och kände betygshets.

– Någon frågade oss ”Är det betyg på det här?”. När vi svarade nej, sa hon ”Gud, så skönt!”.

Från början hade de kontakt med elevhälsan, som valde ut elever som mådde dåligt.

– Det var bättre när vi fick träffa alla i en klass. Ibland är det bra att inte veta så mycket. Det blev bra diskussioner. De fick se andra sidor av varandra. Blygisarna fick komma fram, säger Fanny.

De korta teaterimprovisationerna var lyckade. Eleverna fick

”Det är kravlöst och handlar om att bara må bra. När de hade hållit på ett tag, ville de själva visa upp det.”

HANNA OLSSON

till exempel två minuter på sig att gestalta pensionärer som hade problem på bussen. Det var nyttigt för dem att bara göra utan att hinna tänka efter så mycket.

De gjorde också dröm- och framtidsörngott till varandra utifrån intervjuerna och modeller av varandras drömlägenheter.

Ibland tog lärarna ett steg tillbaka och lät eleverna skapa i fred men fanns till hands för att hjälpa och ge råd.

Kulturskolan tar hand om elever från noll till 25 år. För de allra minsta finns det babysång. De lite äldre förskolebarnen får besök av tre lärare, som lär dem låtar till ett kammarmusikprojekt, som avslutas med en stor

Marie Dahlqvist och Fanny Danielsson med en modell av en drömlägenhet i Los Angeles, gjord av en sjundeklassare i projektet Om dig via mig.

3 tips om projektet *Om dig via mig* från Fanny Danielsson

Jobba med små
grupper i en
tillåtande och
kravlös miljö.

Försök hitta nya
konstellationer inom
en klass.

Var busig på
ett bra sätt!

koncert på Musikens hus.

Det görs också olika skol-
projekt och skolföreläsningar
för en lågstadiårskurs i taget,
bland annat konserten Stor-

sjung för kommunens alla sex-
åringar.

På Nyhemsskolan i ett so-
cioekonomiskt svagt område
går eleverna ifrån fritids för att
delta i ett El sistema-liknande
projekt, där de får ha rytmik och
prova olika instrument.

– Det är viktigt att de får veta
att kulturskolan finns. Några
har kommit hit efteråt. Det är en
jätteframgång, säger Hanna.

Både en fördjupningslinje
och en musikallinje finns. Från
och med det här läsåret tar kul-
turskolan också hand om de tio
elever, som har lagt sitt indivi-
duella gymnasieval på musik,
antingen i form av musikpro-
duktion eller något instrument.

En trappa upp på kultursko-
lan finns ett kafé och pausrum,
som är lite av husets hjärta.

Här har både elever och lärare
möjlighet att pausa. Just den
här höstmåndagen går ett gäng

stråkelever in i Orkestersalen
intill kaféet. De övar Snöflingor
och Levan polka inför Världens
barn-konserten, som ska göras
tillsammans med musikklasser-
na, fyra körer och ett kompband.

– Är det någon som vet hur
många veckor som är kvar
till konserten? Mindre än två
veckor! Var det någon som blev
chockad? undrar Sarah Carls-
son, en av orkesterledarna. ■

Bland de instrument man kan välja att
spela på kulturskolan finns harpa. Svea
Sandnell undervisas av Eva Annfält.

KURSER

sommaren 2024

Att undervisa i musikproduktion 7,5 hp

Lär dig mer om musikproduktion för egen fortbildning och för undervisning i olika åldersgrupper. Arbeta med olika digitala verktyg och metoder för musikproduktion. Kursen ges via läroplattform på heldistans (50 % studietakt)

Drama i Pedagogisk verksamhet 7,5 hp

Vill du börja använda drama som metod i undervisning och andra grupprelaterade verksamheter? Nu har du chansen. Kursen ges på distans med två fysiska kursträffar och en digital. Varje träfftillfälle omfattar 1-3 dagar. (50 % studietakt)

Broderi - fria stygn 3 hp

Utforska färg, form och komposition genom stygn! Kursen har ett fysiskt träfftillfälle samt en digital avslutningsträff. (25 % studietakt)

Fri akvarell i kulturskolan 7,5 hp

Utveckla ditt konstnärliga uttryck och fördjupa dina kunskaper om akvarellfärgernas egenskaper och möjligheter. Kursen ges på distans med en fysisk träff och en digital redovisningsträff. (50 % studietakt)

Kulturslöjd 7,5 hp

Upptäck kreativiteten i slöjd! Utveckla din finmotorik och kreativitet genom tålning och tovning. Perfekt för dig som vill fördjupa dig inom kulturpedagogik. Kursen ges på distans med en fysisk träff och en digital redovisningsträff. (50 % studietakt)

Väva i bildram 3 hp

Utforska estetiska och kulturella uttrycksformer provar vi färg, form och berättande. Kursen har ett fysiskt träfftillfälle samt en digital avslutningsträff. (25 % studietakt)

Körledning och arrangemangsmetodik för barn och ungdomar 7,5 hp

Vill du leda kör och sångensemble för barn och ungdomar? Kanske arbetar du redan med det och vill få inspiration och fortbildning? Kursen har ett fysiskt träfftillfälle samt en digital avslutningsträff. (50 % studietakt)

Keramik - raku och svartbränning 7,5 hp

Utforska raku och svartbränning i sommar. Kursen har ett fysiskt träfftillfälle samt en digital avslutningsträff. (50 % studietakt)

Kontaktperson:

Anna Widén

anna.widen@umu.se

<https://www.umu.se/institutionen-for-estetiska-amnen/>

UMEÅ UNIVERSITET

Salli Kesikallio, Ida Kestilä Seilo, Liya Hagos och Newal Kiar har fått chansen att utveckla sitt dansintresse tack vare projektet Kulturstark.

Haparandas unga växer med kultur

Tyra, två år, får prova att spela maracas. Lo, 15 år, formar giraffer och elefanter av lera. För Salli, tolv år, betyder dansen "jättejättemycket", likaså för lillasyster Iris, fyra år. Allt är möjligt tack vare **Haparanda** kulturskolas satsning på unga och psykisk hälsa.

TEXT & FOTO ULRIKA VALLGÅRDA

På fredagsmorgnarna i Haparanda är det musiklektioner för små barn och deras föräldrar på Familjecentralen.

Erik, ett år, viftar med händerna i "Imse vimse spindel", spelar på en tamburin och när han får chansen springer han fram till ledaren Elina Söderström och väljer ett mjukisdjur som de ska sjunga om.

Hans pappa Ville Hyvärinen kommer hit med Erik varje fredag nu när han är pappaledig.

– Det är ju framför allt för att Erik ska få träffa barn och för att jag ska få träffa andra vuxna, så att man inte sitter hemma och blir knäpp. Det är socialt, säger Ville och ler.

Han gillar upplägget och att barnen kan få komma med egna initiativ. Mamma Malin Blomqvist är ledig idag så hon hakade på.

– Vi har varit på de här sångstunderna sedan Erik var tre månader och han tycker det är jätteroligt och lär sig mycket om musik, säger hon.

Anna Aava har egentligen börjat arbeta, men idag när hon var ledig passade hon också på att komma tillbaka till musikleken med dottern Tyra, två år. Efter en stund kommer Tyra loss och börjar spela på maracas och tamburin. Sedan brukar hon fortsätta hemma.

– Jag märker att det ger henne jättemycket, säger Anna.

Eftersom den finsktalande befolkningen är stor i Haparanda sjunger de både på svenska och finska och det tycker hon är värdefullt för Tyra.

För Anna personligen betydde kulturskolan mycket när hon gick i skolan.

– Det har ju kommit fram senare att jag har dyslexi och jag märkte tidigt att jag hade mycket lättare att ta till mig både musik och hantverk och att

jobba praktiskt med kreativa ämnen.

Efter estetiska programmet på gymnasiet gick hon Konstfack och idag arbetar hon som bildlärare i grannkommunen Överkalix.

Kulturskolan i Haparanda har 350 elever och åtta anställda som undervisar i instrument, sång och dans och som även jobbar med klassundervisning. De erbjuder också bild och teater med inhyrda lärare. Sedan 2021 är kulturskolan i Haparanda avgiftsfri.

Kulturskolans chef Mirja Tapio berättar att projektet Kulturstark är inne på det tredje och sista året.

– Men vi hoppas att politikerna ska förstå hur viktigt det är och vilja satsa mer.

I en kartläggning från Länsstyrelsen från 2022 sticker Haparanda ut negativt när det gäller bland annat psykisk ohälsa, barnfattigdom och valdeltagande. Även skolresultaten har legat lågt i kommunen. Det är ett av skälen till att Mirja tycker att projektet Kulturstark har varit viktigt.

Lördagarna med keramik ger eleverna chansen att fokusera på sin kreativa sida.

"Jag gillar att skapa grejer. Det är meditativt när man börjar med någonting och så tänker man bara på det ett tag och får paus från allt det andra."

– Det är också roligt att vi har kunnat rikta oss till fler målgrupper och fler åldrar än vad vi vanligtvis gör.

Kulturskolan har också tack vare Kulturstark kunnat skapa två friskvårdsplatser som är individuellt anpassade till elever med särskilda behov och därtill har de kunnat arrangera påskklovsläger för bildintresserade unga.

På eftermiddagen träffas fyra danssugna tjejer i Idrottshuset med sin danslärare Cathrine Henriksen Guerron.

För Liya Hagos, 14 år, Newal Kiar, 14 år, Ida Kestilä Seilo, tolv år, och Salli Keskikallio, tolv år, betyder dansen mycket.

– Den är stor del av min kultur, där jag kommer ifrån i Eritrea, så det påminner mig om det, säger Newal Kiar.

– Jag har dansat sedan jag var jätteliten, så det betyder jättejättemycket. Den får mig att må bra, säger Salli.

Ida håller med:

– Om jag känner på ett visst sätt så försöker jag visa det, kroppsligt. Och varje gång jag kommer hit är det roligt att träffa kompisarna.

Med pengar från Kulturstark har kulturskolan kunnat satsa lite extra på det här gänget, så att de har fått åka på hiphop-battles i Umeå och Luleå. Den gången de sov över i Umeå fick de också chansen att se en dansföreställning med medverkande från hela världen.

– Det var jätteroligt att träffa en massa nya människor. Jag tyckte om hela grejen, säger Newal.

– Det var också roligt att få uppleva och se vad andra gör. Här i Haparanda finns inte så mycket som är kopplat till dans, fyller Salli i.

Samma gäng planerade och skrev föreställningen *Alice* där flera av de yngre dansgrupperna också deltog.

För ett par veckor sedan var de "förband" till ett professionellt danskompani som besökte Haparanda. De fick visa upp en egen koreografi som de hade skapat. Nästa sak de vill göra är att ordna en danskväll och bjuda in elever från kulturskolan i Haparanda och andra kommuner.

yngsta att få träffas och dansa i sagobaletten som Elina Söderström håller i.

– Tilda-Maria ser fram emot det här varje fredag, berättar treåringens pappa Michael Myllymäki.

Han tror att hon mår bra av att dansa.

– Det ser man på henne.

De värmer först upp en kort stund, sedan tar de varandras händer och alla ringlar sig i en dans genom rummet.

Janni Bengtsson tror att det är bra och utvecklande för hennes barn Axel, tre år, och Tea, fyra år:

– Att få röra på sig, vara social med kompisar och alla endorfiner som släpps lös när man dansar och har kul.

– Jag vill dansa mycket. Som min syster Salli, säger Iris Skybäck, fyra år.

På lördagen är det så dags för keramikgruppen som träffas i Tornedalsskolan och leds av Lotta Leinonen. Den är också en del av Kulturstarksatsningen. Efter en stunds förberedelse och fundrande är alla i salen försjunkna i arbetet med leran.

Lo Karbin, 15 år, har gjort två elefanter tidigare. Nu ska hon göra en giraff.

– Jag tänker att de behöver en kompis och jag gillar giraffer, säger hon.

Hon njuter av lördagarna med keramiken.

– Jag gillar att skapa grejer. Det är meditativt

**Lo Karbin, 15 år,
formar vilda djur
i lera.**

Senare på eftermiddagen är det dags för de allra

Musikläraren Per-Anders Burman samtalar med kulturskolans chef Mirja Tapio.

Kulturskolans chef Mirja Tapio hoppas att politikerna ska fortsätta satsa på pengar när projektet Kulturstark är avslutat.

På fredagseftermiddagarna får de allra yngsta barnen i Haparanda dansa med Elina Söderström.

Siri Silverhedh och Nellie Silvekoski är två av deltagarna i keramikgruppen.

KULTURSTARK

- ▶ I projektet Kulturstark i Norrbotten arbetar kulturskolorna för att stärka den psykiska hälsan bland unga med hjälp av kultur.
- ▶ Kulturstark ingår i sin tur i det Arvsfondsfinansierade projektet "Kulturskola och psykisk hälsa" där även Västernorrland och Sörmland deltar.
- ▶ Bakgrunden till att Kulturstark startade är en rapport som utgår från elevhälsans hälsosamtal med elever i årskurs 4 och 7 samt årskurs 1 i gymnasiet. Rapporten visar att många unga i Norrbotten mår allt sämre. Kulturskolorna i länet ville därför öka sina kunskaper om hur de kan vara ett verktyg för ökad psykisk hälsa.
- ▶ Genom satsningen Kulturstark har de under en treårsperiod provat nya undervisningsformer och nått nya målgrupper genom att sänka trösklarna och erbjudit nya kurser och metoder utan krav på några förkunskaper bland deltagarna.
- ▶ Den kulturskola som har varit flitigast med att utnyttja möjligheten är Haparanda kulturskola.

när man börjar med någonting och så tänker man bara på det ett tag och får paus från allt det andra. Det är också coolt med slutresultatet, att se det man har skapat med händerna.

Janina Reinikainen, 17 år, tycker det är en särskild poäng med att det är en frivillig aktivitet.

– Ingenting är ju kul om man tvingas till det. Men jag tycker alla borde testa det här. Det är lite terapi också. Det är fridfullt på något sätt att göra saker och bara få vara, säger hon.

– Det är roligt och det finns inga krav, tillägger Alva Lindgren, 18 år. ■

"En demokratisk självklarhet i ett öppet samhälle är att alla typer av människor bejakas som en vital del av vår samexistens."

Selma Yousif Mesbah

Skribent, lektör och skrivpedagog med fötterna på en ekologisk odling i Skåne

Kulturskolan har botemedlet

bland känns det som att vi lever i en dystopi. Världen brinner och vi följer allt via skärmar, passiva och maktlösa men utan att kunna titta bort. Värst är det för våra unga, som översköljs av en salig blandning av underhållning, förebud, live-rapportering från krigzoner och allehanda levnadsideal och råd från mer eller mindre tvivelaktiga källor. Det som skulle vara en flykt från kraven från resterande samhälle blir istället en förstärkning av dem. Att den psykiska ohälsan hos unga försämras hela tiden är knappast överraskande under sådana ansträngda och hopplösa levnadsförhållanden.

Budskapet till dagens ungdomar är att de får klara sig själva, de får göra det bästa av en omöjlig situation, det löser ni! Ansvaret för det haveri som är samhällsutvecklingen läggs på dem som ingenting har att göra med varför vi är där vi är idag. De har inga verktyg, inga stöd och inga färdiga planer att ta över, för att kunna ha en helt okej framtid. Bara att skriva det här är deppigt nog, att leva det bör vara avsevärt mycket värre.

Samhället måste ändras i grunden och Kulturskolan spelar en avgörande roll, även om de sänkta bidragen drar åt snaran även i detta avseende, så måste vi uppskatta vikten av de fria,

kreativa utrymmen som Kulturskolan skapar. Ett sammanhang där ungdomar inte måste vara ensamma med sina och alla världens problem, som de annars ofta är. En plats där alla är välkomna att testa sina kreativa vingar och se om de bär, och gör de inte det så fångar någon dig. Så som samhället är ämnat att vara; en gemensam plats av samhörighet där ingen ska behöva känna sig isolerad, fel eller utanför. Det är ett idealtillstånd och givetvis kan inte Kulturskolan ensam ansvara över hela samhällets förbättring, precis som våra unga inte kan förväntas göra det, men det är av yttersta vikt att vara mån om dessa få hållplatser som finns kvar där unga har en fristad.

Psykisk ohälsa är numera mer norm än undantag men det behöver inte vara så. Att få kultur på recept är något vi alla skulle behöva. Om inte den kreativa och lekfulla delen i oss bevakas, kommer den psykiska ohälsan bara att öka. Vi måste få skapa mångsidigt, finna uttryck för vår person och få utlopp för våra känslor utan att bedömas, utan att det ska förknippas med prestation och produktion. Kreativt skapande är kanske inte lösningen på alla problem, men det kan åtminstone råda bot på hopplösheten. ■

Nu är den här!

SpeedAdmin

Hör mer om kulturskolornas nya framtid

Kontakta oss på: johan.andre@speedadmin.com

www.speedadmin.com

Kulturexpo Sverige

Ditt nya nätverk

30 januari kl 13–16

**Digitala undervisnings-
metoder och plattformar**

Anders Bagge gästar

16 april kl 15–18

Ungas psykiska hälsa

Tim Bergling Foundation

Fredrik Engström

My Strong Mind

Anmälan:

www.kulturexpo.se

Plats:

30/1 Solna samt online

16/4 Västerås

Pris:

900 kr exkl moms

(gratis för StudyAlong-kunder)

KULTUREXPO
SVERIGE

Kulturexpo Sverige är en tankesmedja som på initiativ av StudyAlong samlar kulturarbetare, lärare och ledare runt om i landet, med siktet inställt på att främja kreativitet, innovation och inkludering hos unga kulturutövare.